Asia: ***HE 211/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030***

Eduskunnan talousvaliokunnalle,

kiitos mahdollisuudesta lausua laista valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030.

Luken lausunto

Lakiesitys on tarpeellinen ja kannatettava. Vahva ja pitkäjänteinen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (TKI-toiminta) ja sen rahoitus luovat pohjaa kestävälle talouskasvulle ja hyvinvoinnille. Rahoituslaki tuo kaivattua pitkäjänteisyyttä ja ennustettavuutta TKI-rahoitukseen.

Haluamme kiinnittää huomiota 2 §:n 2. momentin jättämään mahdollisuuteen pienentää 1. momentissa mainittujen tutkimus- ja kehittämisvaltuuksien ja -määrärahojen tasaista kasvattamista, mikäli yksityisen sektorin tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot ovat vähemmän kuin 2/3 tutkimus- ja kehittämistoiminnan kokonaismenoista. Jotta rahoituksen pitkäjänteisyys ja ennakoitavuus toteutuisivat, rahoituksen pienemmän kasvattamisen sijaan tulisi käyttää laissa mainittua mahdollisuutta kohdentaa tutkimus- ja kehittämisvaltuuksia ja -määrärahoja uudelleen edistämään tehokkaammin yksityisen sektorin tutkimus- ja kehittämistoimintaa.

3 §:ssä mainittu suunnitelma TKI-rahoituksen käytöstä seuraavalle kahdeksalle vuodelle on keskeinen varmistamaan, että TKI-rahoitus kohdentuu vaikuttavasti. Suunnitelman teossa ehdotamme varmistettavaksi, että:

- valtion rahoitus edistää tehokkaasti yksityisen rahoituksen suuntaamista TKI-toimintaan, mutta kuitenkin niin, että koko TKI-arvoketju (tutkijalähtöinen perustutkimus – temaattinen ratkaisukeskeinen soveltava tutkimus – yrityslähtöinen tutkimus) on ehjä ja tasapainoinen. Erityisesti huomiota kannattaa kiinnittää yritysten osallistumisen aktivointiin esikilpailulliseen julkiseen tutkimukseen;
- rahoitus edistää tutkimusorganisaatioiden ja yritysten tavoitteellista yhteistyötä, minkä tiedetään synnyttävän innovaatioita ja parantavan talouskasvun näkökulmasta keskeistä työn tuottavuutta (esim. nykyisiä rahoitusmuotoja täydentävät TKI-ohjelmat ja yhteiskäyttöiset TKI-infrastruktuurit);
- rahoitus tukee kansainvälisten investointien, osaajien ja tutkimusrahoituksen hankkimista Suomeen (esim. tukemalla Suomen vahvuuksille perustuvia tutkimuskeskittymiä sekä tutkimus- ja teknologiainfrastruktuureja);
- tutkimusorganisaatioille varmistetaan riittävä vastinraha EU-hankkeisiin ja muihin kansainvälisiin tutkimushankkeisiin osallistumiseen.

Lisäksi yleisesti säädösten valmistelussa tulee ottaa huomioon niiden vaikutus TKI-toimintaan.

Lakiesitys on tärkeä varmistamaan yhteiskuntamme kilpailu- ja sopeutumiskykyä. Valtavat haasteet odottavat ratkaisuja: ilmastonmuutos, luontokato, ruokaturva, raaka-aineiden saannin turvaaminen sekä turvallisuusympäristön myllerrys ja huoltovarmuus.

Ilman ratkaisuhakuista tutkimustaan Suomi ei säily menestyvänä hyvinvointivaltiona ja yrityksille otollisena toiminta-alueena. Tutkimuslaitosten ja yliopistojen tuottama tietopohja on välttämätön edellytys päätöksenteon ja sääntely-ympäristön kehittämiselle nopeasti muuttuvassa, yhä epävakaammassa maailmassa.

Valtion tutkimuslaitokset tekevät pitkäjänteistä, elinkeinoelämän uudistumista ja yhteiskuntaa monipuolisesti palvelevaa tutkimusta ja tiedonkeruuta. Tutkimuslaitoksilla on TKI-kentässä ainutlaatuinen rooli tutkimuksen, elinkeinoelämän ja tietoon perustuvan päätöksenteon solmukohtana. Tutkimuslaitokset tukevat ja nopeuttavat yritysten TKI-toimintaa osaamisellaan ja verkostoillaan sekä vivuttavat Suomeen kansainvälistä TKI-rahoitusta.

Valtion tutkimuslaitokset tulee huomioida TKI-rahoitussuunnitelmassa turvaamalla niille riittävä perusrahoitus. Tieteellisesti korkeatasoinen tutkimus on edellytys sille, että tutkimuslaitokset voivat huolehtia muista lakisääteisistä tehtävistään. Globaalit haasteet, kuten ilmastonmuutos ja luontokato sekä pandemian ja Venäjän hyökkäyssodan kaltaiset kriisit ovat lisänneet kysyntää tutkimuslaitosten ratkaisukeskeiselle tutkimukselle. Valtion tutkimuslaitosten TKI-toiminnasta yli puolet rahoitetaan valtion budjetin ulkopuolelta. Tutkimuslaitosten perusrahoituksen 28 %:n lasku vuosien 2011–2020 välillä on kuitenkin johtanut tilanteeseen, jossa tutkimuslaitoksilla on vaikeuksia osoittaa vastinrahoitusta osallistumiselle EU-tutkimushankkeisiin ja yritysten kanssa tehtäviin yhteisrahoitteisiin TKI-hankkeisiin Suomessa sekä ylläpitää tutkimuksen mahdollistavaa tiedonkeruu- ja muuta tutkimusinfrastruktuuria. Jatkotyössä on huolehdittava siitä, ettei perusrahoituksen puute muodostu pullonkaulaksi tutkimuslaitosten toteuttaessa osaltaan rahoituslain tavoitteita.

Helsingissä 16.11.2022

Johanna Buchert
pääjohtaja

Antti Asikainen
tutkimusylijohtaja

Jakelu: TaV@eduskunta.fi (ke 16.11.2022), Luken kirjaamo